

Fængselsvæsen.

Norge.

Fra fængsels- og tvangsarbeidsvæsenet.

Av byraachef Hartvig Nissen.

Lønsregulativ. I dette tidsskrift aargang 1914 s. 56 ff. er gitt en kort oversigt over det lønsregulativ for forskjellige av fængslernes tjenestemænd som blev vedtat av Stortinget i 1913. I sit budgetforslag for 1914—1915 foreslog Justisdepartementet vaktmesterne ved en del mindre fængsler som ikke gik ind under regulativet, tat op i dette og regulativet utvidet til ogsaa at omfatte tjenestemændene ved Opstad tvangsarbeidshus. Samtidig foreslog det — utenfor regulativet — lønnen forbedret for landsfængslernes direktører. Under sakens behandling i Stortinget blev landsfængslernes direktører og prester tat op i regulativet. Endvidere bestemtes at der av den regulerte løn for de i regulativet omhandlede tjenestemænd foreløbig skulde avsettes — saafremt vedkommende ikke paa anden maate hadde sikret sig pension — 6 pct. til indskud i en sparebank for senere at overføres til en pensionskasse. Da de underordnede funktionærer ved landsfængslerne forlængst var indlemmet i Pensionskassen for Statens Tjenestemænd, kom denne bestemmelse til at gjælde landsfængslernes direktører og prester og kreds- og hjelpefængslernes samt Opstad tvangsarbeidshus' tjenestemænd. Dette 6 pct.-fradrag er tænkt som en midlertidig forføining indtil den almindelige pensionsordning for offentlige tjenestemænd — som længe har staat paa dagsordenen — er kommet istand.

Med disse forandringer blev regulativet vedtat av Stortinget 2 juni 1914. Tjenestemændene blev delt i 17 klas-

ser. I 1ste klasse staar direktøerne med en løn av kr. 6000, i 2den klasse presten ved Bods-fængslet med kr. 4300, i 3die klasse presterne ved Akershus landsfængsel og ved Landsfængslet og Arbeidshuset for Kvinder samt læreren (teolog) ved Opstad tvangsarbeidshus med kr. 4000 og i 4de klasse presten ved Trondhjems landsfængsel med kr. 3500. I 5te klasse staar inspektøerne og forvalterne ved landsfængslerne og Opstad tvangsarbeidshus, verksmesterne ved landsfængslerne, gaardsbestyreren ved Opstad tvangsarbeidshus, bestyreren af Fællesutsalget i Kristiania og vaktmesteren ved Kristiania kreds-fængsel med kr. 2600, stigende i 9 aar til kr. 3200. I 6te klasse staar vaktmesterne ved Kristiania kreds-fængsels anneks og Bergens kreds-fængsel med kr. 2400—kr. 3000. Vaktmesterne ved de øvrige kreds-fængsler og større hjælp-fængsler er efter fængslernes størrelse sat i en av følgende klasser: 12 vaktmestere i klasse 7 med kr. 2200—kr. 2800, 23 vaktmestere i klasse 8 med kr. 2000—kr. 2600, 2 vaktmestere i klasse 13 med kr. 1600—kr. 1900 og 6 vaktmestere i klasse 16 med kr. 1200—kr. 1500. Forøvrig skal her bare nævnes, at av funktionæerne ved Landsfængslet og Arbeidshuset for Kvinder staar inspektrisen i klasse 10 med kr. 1800—kr. 2400, verksmesterinden, forvaltersken og kasserersken i klasse 12 med kr. 1600—kr. 2200, opsynskvinderne i klasse 15 med kr. 1300—kr. 1600. Av opsynsbetjentene staar de ved landsfængslerne, Opstad tvangsarbeidshus og kreds-fængslerne i Kristiania, Bergen og Trondhjem i klasse 13 med kr. 1600—kr. 1900 og de ved de øvrige kreds- og hjælp-fængsler i klasse 14 med kr. 1400—kr. 1700.

Regulativet har videre bl. a. bestemmelser om optjening av alderstillæg ved overgang fra en stilling til en anden, om fri læge og medicin for visse funktionærer, om fradrag i lønningerne for bolig med lys og brænde og om uniformsgodtgjørelse. I sidste henseende skal her nævnes at departementet for hvert aar hadde faat sterkere indtryk av uniformens betydning for disiplinen i fængslerne og fandt derfor at burde foreslaa utvidet kredsen av de tjenestemænd, som skal bære uniform og faa godtgjørelse derfor. Dette gjaldt verksmesterne ved landsfængslerne og vaktmesterne og betjentene ved kreds- og hjælp-fængslerne utenfor Kristiania, Drammen, Bergen og Trondhjem som allerede før hadde saadan pligt og saadan godtgjørelse, dog

saaledes, at vaktmesterne i klasse 16 ikke gaar ind under disse bestemmelser. For alle uniformspligtige tjenestemænd er godtgjørelsen kr. 100 aarlig.

Ved *Opstad tvangsarbeidshus* blev av Kongen fra 1. juli 1914 ansat som direktor Arne Omsted, indtil da forstander for Kristiania tvangsarbeidsanstalt. Det er meningen at Opstad skal aapnes i April 1915. Av forskjellige grunde fandt man det nødvendig at anstaltens direktor blev ansat nogen tid før den skulde tages i bruk. Stortinget bevilget derfor lønnen fra ovennævnte dag.

Tvangsarbeidernes antal er stadig øket og har aldrig — siden løsgjængerloven traadte i kraft — været saa høie som nu. Den 31 december 1914 var tallet 354, derav 242 mænd og 112 kvinder. Da antallet av mandlige tvangsarbeidere blev for stort til at Kristiania tvangsarbeidsanstalt hensigtsmæssig kunde ta imot alle, blev der i mars 1914 oprettet en tvangsarbeidsavdeling i Trondhjems landsfængsel. Dit førtes over fra Kristiania tvangsarbeidsanstalt 18 mand. I december blev yderligere ført over et lignende antal.

Det nye *hjelpefængsel i Haugesund* blev aapnet 1 december 1914. Det er kortelig omtalt i dette tidsskrift 1913, s. 75.

Arbeidsdriften er et vanskelig spørsmål i kreds- og hjelpefængslerne. Fangerne sitter der som oftest i ganske kort tid, like ned til et par dager. De fleste kan heller ikke noget haandværk. At lære dem op blir der da liten anledning til. Og folgelig blir utbyttet av fangernes virksomhet litet. Imidlertid stræber man henimot en mere omfattende arbeidsdrift, baade for fangernes skyld og av hensyn til fængslernes økonomi. Her staar endnu meget igen at utrette. Men noget er dog gjort i de 10 aar som disse fængsler har været under Statens forvaltning. I det første aar Staten drev dem (budgetaaret 1904—1905) var ved samtlige kreds fængsler og større hjelpefængsler bruttoindtægten av arbeidsdriften kr. 14053, utgifterne kr. 11186, saaledes at overskuddet blev kr. 2867. I aarenes løp har virksomheten i det store og hele tal været i jevn stigning og gav i budgetaaret 1913—1914 en

bruttoindtægt av kr. 40396 med en utgift av kr. 23465. Overskuddet blev saaledes kr. 16931 eller næsten 6 ganger saa stort som 10 aar tidligere. Retningen er saaledes den rigtige.

Kreds- og hjelpefængslernes fangetal har i de senere aar bevæget sig paa en maate som man visselig ikke tidligere har set her i landet. En kort oversigt tør maa-ske være av interesse for tidsskriftets læsere. Bevægelsen falder sterkest i øinene naar man følger tallene gjennem en længere periode. Jeg har derfor tat for mig aarene 1888—19^{12/13}, delvis ogsaa 19^{13/14}. Opgaverne for det sidste aar er dog endnu bare foreløbige, men tilstrækkelig nøiagtige til at kunne brukes.

1. Antallet av fanger som sat i kreds- og hjelpefængslerne (eller for 1904 distriktsfængslerne) fremgaar av følgende opgave hvor jeg — likesom ogsaa i de senere opgaver — som regel bare har tat med vendepunkterne. Mellem hvert av de meddelte aar har bevægelsen fortsat i samme retning, opad eller nedad, dog saaledes at jeg har set bort fra nogen uvæsentlige forskyvninger som ikke har git bevægelsen nogen ændret karakter. Opgaven gjælder begge kjøen underett.

	Straffanger		Andre fanger		Tilsammen	
	Antal (tusen)	%	Antal (tusen)	%	Antal (tusen)	%
1888	6,0	100,0	2,0	100,0	8,0	100,0
1890	5,7	95,0	2,2	75,0	7,9	88,8
1902	14,2	236,7	4,2	144,8	18,4	206,7
1 april 1906—31 mars 1907 .	8,7	145,0	3,7	127,0	12,4	139,3
1 juli 1913—30 juni 1914 . . .	14,1	235,0	5,4	186,2	19,5	219,1

Efter nogen nedgang i de par første aar steg antallet av saavel straffanger som andre fanger (∴ særlig varetægtsfanger) jevnt og sterkt i 12 aar idet begge grupper i 1902 naadde et høidepunkt som indtil da var ukjendt. I de følgende aars nedadgaande liden faldt ogsaa fangetallene. Bunden blev naadd 19^{06/07}. Men dette minimum laa en halv gang til saa høit som det foregaaende minimum (1890). I de følgende seks aar steg tallene saa raskt at baade det samlede antal fanger og antallet av »andre fan-

ger« kom over det tidligere maximum (1902), og antallet av straffanger meget nær opunder dette høidepunkt.

2. Antallet av fangedager i kreds- og hjelpefængslerne for begge kjøen underrett fremgaar av følgende tabel:

	Straffanger		Andre fanger		Tilsammen	
	Antal dager (tusen)	%	Antal dager (tusen)	%	Antal dager (tusen)	%
1888	45,0	100,0	39,0	100,0	85,8	100,0
1890	42,0	92,8	35,1	88,0	77,7	90,0
1901	74,0	162,5	74,4	186,5	149,0	173,0
1 april 1907—31 mars 1908...	69,0	150,3	47,2	118,3	116,2	135,4
1 juli 1913—30 juni 1914.....	130,2	283,7	76,7	192,2	206,9	241,1

I denne opgave er tat med de aar som danner vende-punkterne for det samlede antal fangedager. I de samme aar svinger antallet av dager for »andre fanger«. For straffangernes vedkommende er der et par — litet betydningsfulde — avvikelser. Deres første minimum indtraadte nemlig ikke i 1890, men først i 1891 og da med 42100 fangedager, likesom deres andet minimum ikke faldt i 1907—1908, men i aaret forut da straffangedagene var 67900 (her er sat ganske ut av betragtning at fangedagene i 1904—1905 pludselig faldt ganske sterkt for atter i 1905—1906 at gaa op igen til en hoide som passer godt ind i disse aars jevnt nedadgaaende bevægelse).

Som man vil se, viser opgaven over fangedagene i hovedtrekkene den samme bevægelse som opgaven over fangernes antal. Nogen forskjel er der dog. For straffangernes vedkommende er saaledes den relative stigning fra 1890 til de første aar efter aarhundredeskiftet paa langt nær saa sterk ved fangedagene som ved fangerne. Og mens antallet av straffanger i 19¹³/₁₁ var knapt saa stort som i 1902, var antallet av fangedager mere end to tredjedeler hoiere i 19¹³/₁₁ end i 1901. For »andre fanger«s vedkommende er forholdet mellem disse to aar dette: ved aarhundredeskiftet baade færre fanger og færre fangedager end i 19¹³/₁₁. Og mens antallet av andre fanger stadig har holdt sig betydelig lavere end antallet av straffanger, var der i dette stykke betydelig større ujevnhed m. h. t. fangedagene. I 1901 var der saaledes paa det aller nær-

meste likesaamange fangedager paa »andre fanger« som paa straffanger.

3. At antallet av fanger og fangedager stiger og synker kan skyldes enten at antallet av indkomne fanger gaar op og ned eller at straffeliderne og varetægtstiderne blir længere og kortere eller begge disse ting i forening.

Vi skal først se litt paa antallet av fanger som aarlig er kommet ind i kreds- og hjælpefængslerne. Saadan opgave har vi først fra driftsaaret 19⁰¹/05.

Indkomne fanger.

	Straffanger		Andre fanger		Tilsammen	
	Antal (tusen)	o/o	Antal (tusen)	o/o	Antal (tusen)	o/o
1 april 1904—31 mars 1905...	11,0	100,0	3,7	100,0	15,3	100,0
1 april 1906—31 mars 1907...	8,1	73,0	3,0	97,5	12,0	78,9
1 juli 1913—30 juni 1914.....	13,7	118,8	5,2	141,1	18,0	124,2

I disse aar viser saaledes antallet av indkomne straffanger først en rask og sterk nedgang, men gaar saa atter opover indtil der i 19¹³/14 kom ind næsten $\frac{1}{5}$ flere straffanger end i 19⁰¹/05. Antallet av indkomne »andre fanger« (varetægtsfanger) gik ogsaa noget ned for derefter at stige til en relativt endnu større høide end antallet av straffanger. Tar vi utgangspunktet i 19⁰⁶/07, steg antallet av indkomne straffanger med 63,1 o/o og antallet av indkomne »andre fanger« med 44,1 o/o.

4. En fordeling af fangedagene paa fangerne er meddelt i nedenstaaende opgave hvor det — efter de nøiagtige tal, ikke efter de foran benyttede avrundede tal — er regnet ut hvor mange av aarets straffangedager falder paa hver straffange, og hvor mange av de andre fangedager falder paa hver av de andre fanger (praktisk talt bare varetægtsfanger).

	Antallet av fangedager paa hver av straffangerne de andre fanger	
1888.....	7,6	14,0
1890.....	7,4	16,0
1901.....	5,8	17,3
1902.....	5,0	16,2
19 ⁰⁶ /07.....	7,8	13,3
19 ⁰⁷ /08.....	7,8	12,0
19 ¹³ /14.....	9,3	14,2

Før jeg gaar videre, skal jeg for sikkerhets skyld gjøre opmerksom paa at disse tal ikke gir et nøiagtig uttryk for de i vedkommende aar i straffængsel indsatte fangers midlere straffetid og for de i samme tid i varetægt indsatte fangers varetægtstid. Opgaven gjælder summen av de fanger som sat i fængslerne ved aarets begyndelse og de i aarets løp indkomne fanger og summen av de fangedager som faldt paa alle disse fanger indenfor aaret. Det antal fanger som i ovenstaaende tabel er benyttet som divisor, er saaledes for stort til de førstnævnte beregninger. Samtidig er det antal fangedager som er brukt som dividend, for høit i tider hvor fangetallene gaar ned, og for lavt naar fangetallene gaar op (av aarets fangedager skulde ha været skilt ut de dager som gjælder fanger som sitter over fra forrige aar og lagt til de dager som i det følgende aar gjælder de før aarsskiftet indkomne fanger). Herav følger at ovenstaaende gjennemsnittstal sandsynligvis falder noksaa nøie sammen med de midlere straffetider og varetægtstider i perioder med nedadgaende fangetal, men er noget lavere end disse naar fangetallene gaar op.

Efter opgaven er straffangernes gjennemsnittstid gaat ned fra 7,6 dag i 1888 til 5,0 dag i 1902, og derefter steget til 9,3 dag i 19^{13/11}. Samtidig er de andre fangers gjennemsnittstid gaat op fra 14,0 dag i 1888 til 17,3 dag i 1901 og derefter sunket til 12,6 dag i 19^{07/08}, — som den ogsaa var i 19^{12/13} — hvorpaa den aller er steget til 14,2 dag i 19^{13/11}.

Bortset fra denne sidste stigning viser de to rækker ganske motsatte bevægelser: kortere straf, længere varetægt og omvendt.

5. De senere aars høie fangetal skyldes saaledes baade at antallet av indkomne fanger — saavel straffanger som andre fanger — er steget, og at den tid straffangerne har sittet i straf, er blit længere. Væksten var indtil det sidste i nogen grad hemmet ved forkortelse av varetægtstiderne, men har saa skutt øket fart ved forlængelse ogsaa av disse.

6. Under den yderligere granskning efter grundene til fangetallenes bevægelse bør vi ta straffangerne for os særskilt for bøteavsonernes og andre straffangers vedkommende. Den første gruppe omfatter fanger som har

ulstaaet frihedsstraf fordi de ikke har betalt bøter, ilagt dem enten ved dom eller ved forelæg. Den anden gruppe omfatter dem som har avsonet principalt idømt frihedsstraf samt fanger som har avsonet militær arrest efter forelæg.

I hvert av nedennævnte aar sat der i kreds- og hjælpefængslerne (distriktsfængslerne):

	Bøteavsonere		Andre straffanger	
	Antal (tusen)	o/o	Antal (tusen)	o/o
1888	4,0	100,0	2,0	100,0
1890	3,7	92,5	2,0	100,0
1900	7,8	195,0	3,5	175,0
1902	11,0	290,0	2,0	130,0
19 ⁰⁴ / ₀₅	9,7	242,5	2,1	105,0
19 ⁰⁶ / ₀₇	6,0	165,0	2,1	105,0
19 ¹² / ₁₃	11,0	290,0	2,1	120,0

Som man vil se var antallet av bøteavsonere høiest i 1902 da det var mere end 3 ganger saa høit som i 1890. Det sank betydelig til 19⁰⁶/₀₇ for derefter at slige stærkt, indtil det i 19¹²/₁₃ naadde op til det forrige maximum.

De andre straffanger naadde maximum et par aar før bøteavsonerne, nemlig i 1900 da det var omtrent tre fjerdedeler høiere end i 1890. Det sank til 2109 i 19⁰¹/₀₅ og steg derefter til 2380 i 19¹²/₁₃. Denne bølgeryg var altsaa betydelig lavere end den sidste.

Man vil lægge merke til den meget sterkere vekst blandt bøteavsonerne end blandt de andre straffanger. Tar vi utgangspunktet i 19⁰⁶/₀₇, blir stigningen i de følgende seks aar 75,8 o/o for bøteavsonerne, men bare 14,3 o/o for de andre straffanger. Efter de foreløbige beregninger for 19¹³/₁₄ var antallet da henholdsvis 11388 og 2679 saaledes at stigningen fra 19⁰⁶/₀₇ da blev 74,1 o/o og 26,7 o/o.

Antallet af fangedager var:

	Bøteavsonere		Andre straffanger	
	Antal dager (tusen)	o/o	Antal dager (tusen)	o/o
1888	13,2	100,0	32,7	100,0
1900	31,1	235,0	40,8	124,8
1902	39,7	300,0	31,7	96,0
19 ⁰⁶ / ₀₇	27,2	206,1	40,7	124,5
19 ¹² / ₁₃	70,0	534,8	52,0	160,0

Den voldsomme vekst i boteafsonernes fangedager springer sterkt i øinene, mere end 5-doblet paa 25 aar. Sammenlignet hermed er veksten av de andre straffangedager meget beskeden og allikevel ikke ubetydelig sterkere end veksten av de tilsvarende fangers antal. Tar vi ogsaa her utgangspunktet i 19⁰⁶/07, steg fangedagene i de følgende seks aar henholdsvis 159,6 % og 29,2 %, altsaa mere end 5 ganger saa sterk stigning ved boteavsonere som ved de andre (sammenlign hermed de ovenfor nævnte tilsvarende tal for fangernes vedkommende: 75,8 og 14,3).

Vender vi os saa til antallet av fanger som aarlig er kommet ind i disse fængsler i hver gruppe, finder vi følgende tal:

	Indkomne fanger.			
	Boteafsonere		Andre straffanger	
	Antal (tusen)	%	Antal (tusen)	%
19 ⁰⁴ /05	9,5	100,0	2,0	100,0
19 ⁰⁶ /07	6,5	68,4	2,0	100,0
19 ¹³ /14	11,2	117,0	2,5	125,0

Med utgangspunktet i 19⁰⁴/05 — det første aar vi har opgave over indkomne fanger — er saaledes antallet av indkomne boteafsonere steget noget svakere end det tilsvarende antal andre straffanger (antallet av boteafsonere var forresten noget lavere i 19¹³/14 end i 19¹²/13 da det var 11,4 tusen eller 120,0 %). Men tar vi her som flere ganger før utgangspunktet i 19⁰⁶/07, blir billedet et andet: antallet av indkomne boteavsonere er nemlig i disse syv aar steget med 72,3 %, de andre straffanger bare med 25,0 %.

I tilknytning til foranstaaende opgaver meddeles her hvor stor procent av det samlede antal straffangedager og indkomne straffanger faldt paa boteavsonere og andre straffanger i hvert av de to aar 19⁰⁶/07 og 19¹²/13 (fangedagene inden hver av disse to grupper er ikke gjort op for 19¹³/14):

	Fangedager			Indkomne fanger		
	Saml. antal (tusen)	Derav procentvis boteavsonere	andre straf- fanger	Saml. antal (tusen)	Derav procentvis boteavsonere	andre straf- fanger
19 ⁰⁶ /07	67,3	40,0	60,0	8,5	76,5	23,5
19 ¹² /13	123,2	57,3	42,7	13,7	83,2	16,8

De fangedager som faldt paa boteavsonerne, gik saaledes paa syv aar op fra mindretal til flertal.

Til yderligere belysning av forholdet mellem de to grupper av straffanger stilles op følgende fordeling av fangedagene paa samtlige fanger i hver gruppe:

	Boteavsonere	Andre straffanger
1888	3,3	16,7
1902	3,4	12,1
19 ^{06/07}	4,2	19,2
19 ^{12/13}	6,1	22,1

Man vil se at der paa boteavsonerne stadig er faldt flere og flere fangedager. Det samme er tilfældet med de andre straffanger fra 1902 av. I perioden 19^{06/07}—19^{12/13} steg det antal dager som gjennemsnittlig faldt paa hver boteavsoner og paa hver av de andre straffanger med henholdsvis 45,2^{0/0} og 15,1^{0/0}, altsaa en relativt tre ganger sterkere vekst for boteavsonerne end for de andre.

Som nævnt foran i avsnit 5, er ikke alene et øket antal straffanger, men ogsaa en forlængelse av straffetiderne medvirkende til nutidens høie fangetal. Vi har nu i dette avsnit set at det indenfor straffangerne særlig er boteavsonerne som har sat fart i bevægelsen, baade ved sit stigende antal og ved længere avsoningstider.

Før jeg gaar videre, skal jeg nævne, at hvis der i 19^{12/13} ikke var faldt flere fangedager paa hver boteavsoner og paa hver av de andre fanger end i 19^{06/07} vilde fangedagene i 19^{12/13} ha været redusert for boteavsonerne med 22000 og for de andre straffanger med 6900. Det samlede antal straffangedager vilde altsaa ha gaat ned i 19^{12/13} med 28,900 fra 123,200 til 94,300. Før det daglige gjennemsnitsbelæg vilde dette ha betydd en reduktion av omtrent 80 fanger.

7. Vi staar da nu overfor spørsmålet: hvad er aarsakerne til denne sterke vekst i de senere aar?

Spørsmålet maa besvares særskilt for det antal dager som faldt paa hver fange og for antallet av indkomne fanger. Jeg tar først for mig straffangerne.

a) Tiderne. Da straffeloven av 1902 blev sat i kraft i 1905, gik forholdstallet mellem almindelig fængsel og

vandogbrød ned fra 4 til 3. Dette maa ha bidrat til at øke antallet av fangedager.

Noget har det ogsaa virket at antallet av de noget længere straffer som kan avsones i disse fængsler, er øket litt i aarenes løp. Efter kriminalstatistikken blev der domt til

	fængsel i	
	61—90 dager	91—120 dager
1905 og 1906	260	256
1907 og 1908	273	274
1909 og 1910	360	332

Senere opgaver foreligger ikke, heller ikke opgaver over straf av fængsel i 5 maaneder som i kriminalstatistikken er slaat sammen med fængsel i 6 maaneder der avsones i landsfængslerne. En lignende bevægelse viser opgaverne over den tid de fra kreds- og hjelpefængslerne utgaaede fanger har siddet i straf:

	Der gik ut efter straf av	
	61—90 dager	over 90 dager
19 ^{05/06}	70	38
19 ^{12/13}	164	95

Jeg gjør for sikkerhets skyld opmerksom paa at de sidste opgaver omfatter det virkelige dagantal fangerne har siddet i straf, altsaa hvad der er igjen efter varetægtsfradrag og omsætning til skjærpet fængsel.

Litt indflydelse paa økningen i straffangedagenes antal har det ogsaa hat at varetægstidene gik ned fra 1901 til 19^{12/13}, jfr. avsnit 4.

En væsentlig indflydelse paa det her omhandlede forhold skyldes visselig Justisdepartementets cirkulære av 19 april 1910. Ved dette blev det henstillet til domstolene i saker angaaende losgjængerlovens §§ 16—19 (om drukken-skap) som regel ikke i dommen at bestemme at idømt fængsel skal omsættes til skjærpet Fængsel. Hensigten var at forebygge at personer som dømmes efter disse bestemmelser uten at sættes paa tvangsarbeide, faar den allerede paa forhaand kortvarige fængselsstraf yderligere avkortet. Denne meget paakrævede forføining har øket antallet av fangedager. Dette bekræftes ogsaa av nedenstaaende opgave over vandogbroddagene i forhold til det samlede antal fangedager.

Fangedager (i tusen).

	Bøteavsonere			Andre straffanger			Tilsammen		
	Samlet antal fangedager	Derav vandogbrød Antal	%	Samlet antal fangedager	Derav vandogbrød Antal	%	Samlet antal fangedager	Derav vandogbrød Antal	%
1890.....	12,5	11,4	91,2	30,0	15,4	51,3	42,5	26,8	63,1
1900.....	31,1	28,7	92,3	40,8	22,6	55,4	71,9	51,3	71,3
19 ⁰⁴ / ₀₅	32,2	29,7	92,2	27,8	15,8	56,8	60,9	45,5	75,8
19 ⁰⁶ / ₀₇	27,2	23,4	86,0	40,7	14,4	35,4	67,9	37,8	55,7
19 ⁰⁹ / ₁₀	40,5	33,5	82,7	45,8	14,7	32,5	85,8	48,2	56,2
19 ¹¹ / ₁₃	70,6	46,9	66,4	52,6	12,5	23,8	123,2	59,4	48,2

Indtil 19⁰⁴/₀₅ har saaledes næsten alle bøteavsonere og mere end halvparten av de andre straffanger avsonet straffen paa vandogbrød. Fra 19⁰⁴/₀₅ av spiller vandogbrød en stadig mindre rolle inden begge grupper. Denne bevægelse — som indtraadte samtidig med den nye straffelovs ikrafttræden (1 januar 1905) — gaar til at begynde med jevnt nedover, men falder brat fra 1910 av. Nedgangen var:

i de 3 aar forut for 1 juli 1910: bøteavsonere 3,3⁰/₀, andre straffanger 2,9⁰/₀
i de 3 aar efter 1 juli 1910: — 16,3⁰/₀, — 8,7⁰/₀

Jeg gjør opmerksom paa at tiltrods for den relative nedgang er det absolute antal vandogbrøddager for bøteavsonerne gaat op med 100,0⁰/₀ i de seks aar 19⁰⁶/₀₇—19¹²/₁₃. For de andre straffanger er vandogbrøddagenes antal derimod gaat ned, saaledes at det samlede antal vandogbrøddager er gaaet op med 57,1⁰/₀. Samtidig er de fangedager som ikke blev afsonet med vandogbrød, gaat op fra 19⁰⁶/₀₇ til 19¹²/₁₃ med følgende tal: for bøteavsonerne fra 3800 til 23,700 (523,7⁰/₀), for de andre straffanger fra 26,300 til 40,100 (52,5⁰/₀), ialt fra 30,100 til 63,800 (112,0⁰/₀).

b) Antallet av indkomne fanger. Naar antallet av dem er øket fra 8400 i 19⁰⁶/₀₇ til 13,700 i 19¹³/₁₄, ligger det nærmest at sætte stigningen i forbindelse med de gode tider som hersket i disse aar. Bevægelsen er parallel med den tilsvarende bevægelse i sidste halvdel af 90-aarene. Men som fremhævet i »Oversigt over de vigtigste resultater af kriminalstatistikken for 1886—1904« (Norges Officielle Statistik) synes der neppe at kunne drages nogen almindelig slutning med hensyn til sammenhængen mellem

de økonomiske op- og nedgangsperioder og bevægelserne i kriminaliteten (jfr. referat i dette tidsskrift 1914, 1ste hefte, s. 79—80). En sammenhæng mellem den ovennævnte stigning i fangetallet og den økonomiske opgang i de samme aar bør derfor ikke betragtes som ganske avgjort.

Folkemængdens vekst maa antages at virke med til fangetallets økning.

De senere aars strafutmaaling har visselig ledet til at fanger som før vilde ha faat straf af 6 maaneder eller mere nu har faat under 6 maaneder med den følge at de istedetfor at komme ind i landsfængslerne er blit sat ind i kreds-fængslerne hvis fangetal de saaledes har øket. Jeg skal her i forbigaaende nævne at antallet av indsættelser efter dom i strafanstalterne (landsfængslerne) i den sidste menneskealder ikke har været saa lavt som i 18^{90/91} da der kom ind 333 fanger. Tallet steg stadig til 694 i 19^{01/02}, gik atter nedover til 368 i 19^{07/08}, gik op til 424 i 19^{10/11}, sank til 381 i det følgende aar og gik saa op til 386 i 19^{12/13} og 418 i 19^{13/14}.

Ser vi nu antallet av indsættelser efter dom i landsfængslerne i sammenhæng med antallet av de straffanger som er kommet ind i kreds- og hjælp-fængslerne uten at være boteavsonere, vil vi for de sidste ti aar faa følgende tal:

	Indsat efter dom i landsfængslerne		Straffanger kommet ind i kreds- og hjælp-fængslerne uten at være boteavsonere		Tilsammen	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
19 ^{04/05}	491	19,5	2028	80,5	2519	100,0
19 ^{06/07}	455	18,7	1974	81,3	2429	100,0
19 ^{13/14}	418	14,1	2547	85,9	2965	100,0

Der har saaledes i disse aar foregaat en tydelig forskyvning av fanger fra landsfængslerne til kreds-fængslerne.

Der er et forhold som kan antages at ha hat adskil- lig indflydelse paa antallet av indkomne fanger. Efter bi- lag 3 til Alkoholkommissionens indstilling (Undersøkelser angaaende drikkfældigheten og dens sociale følger i Norge, av N. Rygg) meddeler jeg her følgende opgave over de for beruselse arresterte i Kristiania og i samtlige

byer, sammenholdt med antallet av boteavsonere som er kommet ind i rikets kreds- og hjelpefængsler:

Aar	Arresteret for beruselse		Aar	Boteavsonere kommet ind i kreds- og hjelpefængslerne
	Kristiania	Samtlige byer		
1904.....	11705	26971	19 ^{04/05}	9541
1907.....	9384	24453	19 ^{06/07}	6467
1910.....	12486	29670		
1912.....	16702	—	19 ^{12/13}	11391

For samtlige byer haves ikke opgave over arrestationer senere end 1910. Størst interesse knytter sig her til Kristiania, baade fordi Kristiania kreds-fængsel har omtrent likesaa mange fanger som de øvrige kreds- og hjelpefængsler tilsammen, og fordi opgaven over arrestationer her gaar længst op mod nutiden. Stigningen i arrestationer utgjorde 78,0 % for Kristiania i aarene 1907—1912. Antallet av indkomne boteavsonere i samtlige fængsler steg fra 19^{06/07}—19^{12/13} med 76,1 %.

Her har vi aapenbart den væsentligste aarsak til de senere aars sterkt voksende antal av indkomne fanger. Vi har i det foregaaende set at tilgangen av fanger særlig er vokset blandt straffangerne og indenfor dem i overveiende grad blandt boteavsonerne. Vi har nu set at disses voksende antal hænger nøie sammen med arrestationerne for drukkenskap: de fører med sig mange bøter og mange avsoninger.

Jeg vil her ikke undlate at fæste erindringen ved at samtidig med denne sterke vekst i antallet av arrestationer og av indkomne boteavsonere steg antallet av indkomne straffanger som ikke var boteavsonere, meget beskedent (fra 19^{06/07}—19^{12/13} med 14,7 % mot boteavsonernes 76,1 %). Det synes da ikke rimeligt at de drukkenskapsforhold som de nævnte arrestationer er uttryk for, har hat nogen væsentlig indflydelse paa fangetallene utenfor boteavsonerne.

Til slutning staar vi da foran spørsmålet om hvad aarsakerne har været til bevægelserne i vare-tægtsfanger-nes antal. Noget svar herpaa kan visselig ikke gives uten ved en almindelig henvisning til den stigende kriminalitet. Derimod kan man kanske finde en ikke uvæsentlig grund

til at varetægtstiderne gik ned i den omstændighed at grovt tyveri og indbrudd ved forandringen i straffeprocenloven av 17 mai 1904 blev henført til meddomsretterne istedetfor som før til lagmandsretterne med derav følgende raskere saksbehandling. Grunden til at varetægtstiden i det sidste atter synes steget, er det vistnok for tiden ikke godt at ha nogen sikker mening om. Det er mulig at det ialtfald delvis skyldes en økning i antallet av saker som undergives fornyet behandling ved lagmandsret, og av ankesaker. Da der ikke er offentliggjort opgaver vedkommende den kriminelle retspleie senere end 1910, har vi ikke opplysninger om dette forhold i den nyeste tid. Nogen veiledning kan vel imidlertid findes i opgaverne for de forutgaaende aar. Jeg meddeler derfor følgende opgave fra 1903 av (jfr. ovennævnte lovforandring av 1904):

	Avsluttede lagmandretssaker				Ankesaker behandlet av		
	Ialt	I første instans	Derav		Gjenop- tagne saker	Hoieste- retskjere- maalsut- valg	Hoiesteret
			Antal	% av det hete antal avsluttede saker			
1903.....	438	176	261	59,6	1	292	58
1904.....	375	157	216	57,6	1	284	49
1905.....	310	101	205	66,1	4	298	64
1906.....	350	121	225	64,3	4	278	49
1907.....	341	112	226	66,3	3	224	41
1908.....	296	94	199	67,2	3	268	38
1909.....	340	109	229	67,4	2	260	39
1910.....	343	105	237	69,1	1	308	43

Vi ser her at antallet av saker som blev behandlet ved lagmandsret i første instans, gik betydelig ned i 1905 og senere har holdt sig lavt. Men samtidig steg antallet av saker som blev undergitt fornyet behandling ved lagmandsret. Og dette antal har — sammenlignet med det hele antal lagmandsretssaker — vist en jevnt stigende tendens. Det samme har antallet av ankesaker fra 1907 av. Har nu disse bevægelser fortsat i de følgende aar, vil vi heri kunne søke en aarsak til de sidste tiders forlængede varetægt.

Januar 1915.